

MUNCITORII DIN ÎNTEPRINDERILE SOCIETĂȚII „TITAN-NĂDRAG-CĂLAN“ ÎN LUPȚĂ PENTRU DREPTURI POLITICE, PENTRU AMELIORAREA SITUAȚIEI LOR SOCIAL-ECONOMICE (1919—1940)

(I)

Miile de truditori care transformau fierul în produse utile muncind în atelierele uzinelor de la Nădrag, Călan (Crișeni), Teliuc, Ferdinand (Ohaba — Valea Bistrei) și Galați, deși erau dispersați în zone atât de diferite ale țării, aveau totuși un destin comun, impus de faptul că erau subordonați aceluiași patron. Prin numărul lor, prin valoarea produselor pe care le fabricau, prin puterea lor organizată, lucrătorii societății T.N.C. se aflau pe locul doi în România în industria metalurgică, după cei ai societății U.D.R.

Deși activau în întreprinderi deosebite, ei și-au coordonat adesea lupta împotriva marelui capital, împotriva exploatării, reprezentând o forță de temut pentru patronii lor și pentru autorități, care căutau să înfrîneze cît de mult acțiunile lor militante.

Organizațiile politice și sindicale ale muncitorilor metalurgiști din Transilvania au luat naștere în anii tumultuoși ai avîntului revoluționar. Muncitorii de la Nădrag, Ferdinand, Călan au participat la marile frămîntări politice și sociale din anul 1918, constituindu-se — pe lângă organizații sindicale — și în organizații politice socialiste.

Ei au participat la marile greve generale din ianuarie și iunie 1918, iar în toamna aceluiași an au contribuit la destrămarea vechiului aparat de stat represiv austro-ungar. La 1 decembrie delegații muncitorilor de la Ferdinand, Nădrag și Călan au luat parte la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, care a hotărît unirea Transilvaniei cu România¹.

Realizarea unității naționale de stat a creat noi condiții de muncă și de luptă proletariatului român și a generat noi sarcini pentru acțiunile clasei muncitoare, în primul rînd problema unificării forțelor muncitorești. Cu toate acestea, condițiile politice deosebit de complexe ale anilor postbelici au încetinit acest proces. Din această cauză și organizațiile metalurgiste erau dispersate. Întîiul pas spre unificarea organizațiilor sindicale metalurgiste la nivelul întregii țări a fost făcut de grupa de la Nădrag. „În urma schimbărilor politice întîmplute la 1918, metalurgiștii de la Nădrag au fost cei dintîi care s-au atașat la Uniunea Muncitorilor Metalurgiști din România și de atunci sînt printre cei mai credincioși membri și hotărîți luptători ai aceleia“ — remarca gazeta „Metalurgistul“².

¹ D. Popescu, *Aspecte din lupta muncitorimii și țărănimii bănățene pentru libertate socială și națională (1918)*, în *Tibiscus* (Timișoara), 1971, I, p. 91; *Pagini din lupta muncitorimii hunedorene*, Deva, 1967, p. 62.

² *Metalurgistul* (Cluj), IX, Nr. 1, 1 ianuarie 1928.

Primul an postbelic s-a scurs în condiții grele pentru muncitorii din industria fierului din cauza ritmului scăzut al activității industriale. Fabrica din Călan lucra doar parțial, iar muncitorii se aflau într-o situație foarte grea³. În Banat concedierile se țineau lanț și se simțea o acută lipsă de lucru, după cum informa circulara din 18 august 1919 adresată de Secretariatul Regional Banat al Uniunii Muncitorilor în Fier și Metal celorlalte organizații sindicale⁴. Dealtfel, uzinele Ferdinand, în cea mai mare parte demontate în timpul războiului, nu ocupau decât 40—50 de muncitori.

Autoritățile din județul Caraș-Severin nu priveau cu ochi buni dezvoltarea mișcării muncitorești în regiune, răspîndirea ideilor revoluționare. Prefectul George Dobrin, la 28 mai 1919, în apelul către cetățeni adresat cu ocazia numirii sale, a promis îmbunătățirea soartei muncitorimii numai dacă „se pune pe lucru și se lasă de învățăturile noi, false, și nu se răscoală în contra persoanei și avutului altora”⁵. Curînd după aceasta, în înțelegere cu comandamentul francez al trupelor de ocupație din Lugoj, el a întreprins măsuri împotriva presei muncitorești.

În pofida măsurilor represive, muncitorii bănățeni, îndeosebi metalurgiștii, erau siliți de însăși situația lor materială precară, de veniturile lor cu totul neîndeplătoare, să pornească la luptă pentru ameliorarea standardului de viață. La 8 martie 1919 lucrătorii de la stația de cale ferată Găvojdia, care erau subordonați uzinei Nădrag, au adresat un memoriu direcțiunii, cerînd egalizarea salariilor lor cu cele ale muncitorilor de la căile ferate de stat⁶. Peste cîteva luni, la 29 decembrie 1919, bărbații de încredere ai muncitorilor români de la Nădrag au adresat direcțiunii o plîngere prin care cereau mărirea salariilor și a cotei de alimente.

Conform calculelor ziarului socialist „Arbeiter Zeitung”, în anul 1920, metalurgiștii bănățeni se aflau pe ultimele locuri în privința cîștigului, comparativ cu salariile obținute de muncitorii din alte ramuri industriale. Venitul lor mediu lunar era de 840—1176 coroane, ceea ce reprezenta doar 29—41% din minimul de trai evaluat la 2.866,33 coroane⁷.

În vara anului 1920 situația muncitorilor de la Ferdinand s-a ameliorat întrucîtva, deoarece halele uzinelor au fost închiriate de inginerul T. Codreanu în vederea executării unor reparații de vagoane destinate Direcției generale a C.F.R. În acest fel șomajul a scăzut, lipsa de lucru s-a atenuat, iar cîștigurile muncitorilor s-au îmbunătățit. De asemenea, la Călan, unde activa o puternică grupă sindicală care în prima jumătate a anului cuprindea 461 muncitori, muncitorii au reușit să obțină dublarea salariilor orare de la 3 la 6 coroane⁸.

Laolaltă cu cea sindicală, mișcarea politică socialistă era în plin avînt. La sfîrșitul lunii iunie 1920 în Transilvania activau 44 secțiuni socialiste, printre care

³ *Tribuna Socialistă* (Sibiu), XV, Nr. 47, 2 oct. 1919.

⁴ Dan Popescu, *Momente semnificative din lupta metalurgiștilor de la Uzina „Ciocanul” Nădrag între anii 1917—1944*, în *Tibiscus*, 1972, II, p. 173.

⁵ *Drapelul* (Lugoj), XIX, Nr. 53, 7 iun. 1919.

⁶ Cf. Alexandru Horváth, *Monografia Uzinei Nădrag, Vol. I* [manuscris], 1969, p. 145; apud Nicu Poșircă, *Momente din istoria mișcării muncitorești din județul Caraș-Severin 1900—1923*, în *File de istorie*, [f. loc., f. an], p. 99.

⁷ William Marin, *Mișcări greviste în Banat în perioada premergătoare grevei generale din octombrie 1920 (aprilie—octombrie 1920)*, în *Studii și articole de istorie*, 1963, V, p. 346.

⁸ *Metalurgistul*, II, Nr. 3, 1 martie 1921.

se număra și cea de la Călan⁹. O asemenea organizație exista și la Nădrag, ea fiind persecutată de autorități.

În toamna anului 1920, organizațiile muncitorești și-au mobilizat toți membrii pentru a pregăti și a declanșa greva generală. Muncitorii de la Nădrag și Ferdinand au luat parte la marea înfruntare de clasă laolaltă cu tovarășii lor din zona industrială a Banatului. Autoritățile au arestat imediat un mare număr de muncitori¹⁰. La Călan greva generală a izbucnit la 20 octombrie 1920. Și în această localitate represiunile au pornit imediat, iar comandamentul garnizoanei Orăștie i-a dat dispoziții șefului poliției de stat că „sînt a se provoca muncitorii să intre în termen de 24 ore la lucru, la caz că nu vor executa ordinul, cu forța marțială, pe lângă deținerea conducătorilor”¹¹. Cu toate acestea, la 24 octombrie, greva mai continua încă¹².

Măsurile represive și-au făcut pînă la urmă efectul. Grevă generală a încetat, organizațiile muncitorești au suferit lovituri puternice și odată cu aceasta puterea de rezistență a muncitorimii a slăbit în așa măsură, încît capitaliștii au pornit la contraofensivă. Poate fi înșirat în rîndul exemplelor de acest fel și cazul muncitorilor de la Călan, al căror salariu a fost redus cu 20%¹³.

Metalurgiștii din Nădrag au fost printre primii care, revenindu-și de pe urma loviturilor primite, au reluat lupta pentru împlinirea dezideratelor lor. La începutul anului 1921 ei au declanșat un conflict de muncă, cerînd îmbunătățirea salarizării, protestînd împotriva concedierii unui număr de 10 muncitori. Direcțiunea uzinei a fost într-adevăr nevoită să majoreze pensiile și salariile lucrătorilor¹⁴.

Muncitorii de la Călan au trecut și ei la reorganizarea forțelor lor. Ei și-au consolidat organizația sindicală, și-au constituit o cooperativă de consum, și-au creat un cămin muncitoresc¹⁵. Paralel cu aceasta, au început tratative pentru încheierea unui nou contract colectiv, dar direcțiunea, pentru a preveni mărirea salariilor, a recurs la concedieri, pretextînd „lipsa de materiale”. Cu toate acestea, lucrătorii de la Călan au reușit să reducă procentul de scădere al salariilor la 5%, în comparație cu nivelul anterior grevei generale.

Situația metalurgiștilor bănățeni continua să fie comparativ nefavorabilă. Asociația Fabricanților din Banat căuta să reducă salariile tot mai mult. De exemplu, salariile muncitorilor metalurgiști din Banat au fost fixate la 230—250 lei săptămînal¹⁶. Or, necesitățile lor reale, după calculele sindicatelor metalurgice, se cifrau la 390,73 lei săptămînal.

În anul 1921 metalurgiștii de la Ferdinand continuau să depindă, împreună cu cei de la Călan, de un patron comun, Societatea de Mine și Furnale din Călan, cu reședința la Budapesta. Muncitorii societății Nădrag erau patronați formal de Societatea Industria Fierului, avînd sediul la Viena. În realitate, ei se aflau însă în sfera de influență a societății U.D.R. Forțele dispersate din punct de vedere geografic ale muncitorilor din industria metalurgică s-au reunit în iunie 1921,

⁹ Crearea Partidului Comunist Român (mai 1921), București, 1971, p. 190.

¹⁰ Serafin Mărgan, Dan Popescu, Silvia Mărgan, *Uzina Oțelul Roșu, 1796—1971. Studiu monografic*, 1971, p. 77.

¹¹ Documente hunedorene din istoria mișcării revoluționare 1920—1944. Publicate de Ion Frătîlă și Nicolae Wardegger, Deva, 1971, p. 11.

¹² Florea Dragne, *Cronologia grevei generale din octombrie 1920*, în *Anale de istorie*, 1970, XVI, Nr. 5, p. 106.

¹³ *Metalurgistul*, Nr. 4, 1 aprilie 1921.

¹⁴ Al. Horváth, *op. cit.*, p. 140—147; Nicu Poșircă, *op. cit.*, p. 100.

¹⁵ *Metalurgistul*, Nr. 7, 15 octombrie 1921.

¹⁶ *Idem*, Nr. 6, 1 septembrie 1921.

la congresul sindical metalurgist de la Ploiești, într-o singură centrală, numită Uniunea Muncitorilor în Fier, Metal și Chimică din România. La sfârșitul anului 1921, numărul sindicaliștilor din Nădrag era de 557, al celor din Călan de 208, iar puținii muncitori de la Ferdinand s-au organizat de-abia în vara anului 1922, când 51 de muncitori au devenit membri de sindicat. La 1 iulie 1922 numărul sindicaliștilor era de 206 la Călan și de 607 la Nădrag. Tot atunci, salariul muncitorilor de la Crișeni — Călan varia între 6,32—11 lei pe oră, iar al celor de la Ferdinand (Ohaba) între 5,50—8,50 lei pe oră. După cât se vede, muncitorii fierari din Banat continuau să fie mai slab plătiți.

În vara anului 1922 mișcarea muncitorească din Banat a fost impulsionată de crearea primelor organizații de partid din județul Caraș-Severin, după eliberarea din închisoare a fruntașilor comuniști arestați cu un an mai înainte. La Ferdinand și Nădrag comuniștii au reușit să atragă în organizațiile revoluționare de tineret un număr mare de tineri muncitori. Presa revoluționară — ziarele „Socialismul“, „Munca“, „Ūj Harcos“ — a cunoscut o largă răspindire¹⁷. Activitatea energetică și plină de abnegație a comuniștilor în rîndul muncitorilor a reprezentat un factor hotărîtor în dezvoltarea mișcării revendicative, în îmbunătățirea condițiilor de muncă și de trai ale salariaților¹⁸.

Drept urmare, deși patronii din industria metalurgică au pornit ofensiva împotriva drepturilor clasei muncitoare, muncitorii organizați au reușit să reziste, ba chiar să impună propriile lor revendicări. De exemplu, la Călan, prin tratative conduse de Inspectoratul Muncii, s-a încheiat un contract colectiv, valabil începînd cu data de 1 martie 1922, care conținea prevederi destul de favorabile pentru muncitori. Durata muncii a fost fixată la 8 ore pe zi. S-a acordat un spor de scumpete de 120% și un ajutor familial de 40 de lei lunar pentru fiecare copil. Tariful muncii zilnicilor a fost fixat la 13,20—22,80 lei pe zi. S-a stabilit plata majorată a orelor suplimentare și a muncii în zilele de sărbătoare¹⁹.

Către sfârșitul anului 1922 ofensiva patronilor din industria metalurgică s-a intensificat. Patronii, îndeosebi cei din Banat, manifestau o atitudine tot mai intransigentă față de revendicările salariale. În noiembrie 1922 au început tratativele între reprezentanții metalurgiștilor din Reșița, Anina și Nădrag și patroni. Salariații au cerut mărirea retribuției cu 45% pentru a contracara efectele scumpetei, dar patronii au refuzat să îndeplinească această dorință²⁰. Poziția rigidă a patronatului era sprijinită și de autorități. Conflictul a ajuns la arbitraj, iar președintele Tribunalului din Lugoj a decis să sporească salariile orare cu suma derizorie de 50 de bani pentru muncitori, reducînd în schimb salariile femeilor cu 1 leu pe oră.

În acest fel, situația muncitorilor de la Nădrag nu numai că nu s-a ameliorat, dar, datorită introducerii muncii în acord, s-a înrăutățit, deoarece, în pofida faptului că instalațiile uzinelor erau învechite și neproductive, lucrătorii trebuiau să îndeplinească aceleași norme de acord ca și colegii lor de la Reșița, care dispuneau de mașini mai perfecționate. S-a ajuns pînă acolo încît, în septembrie 1923, direcțiunea să refuze semnarea unui nou contract colectiv, ceea ce a dus la izbucnirea unui puternic conflict de muncă²¹.

¹⁷ E. Cimponeriu, *Reșița luptătoare*, București, 1963, p. 90.

¹⁸ Nicolae Ceaușescu, *P.C.R. — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România*, București, 1966, p. 25—26.

¹⁹ *Buletinul muncii și al ocrotirilor sociale*, 1923, IV, aprilie-decembrie, p. 32—33.

²⁰ *Romániai Népszava* (Cluj), XIV, Nr. 1, 1 ianuarie 1923.

²¹ D. Popescu, *op. cit.*, în *Tibiscus*, 1972, p. 175.

Nici situația muncitorilor de la Ferdinand nu era cu mult mai bună. La atelierul de reparat vagoane lucrau circa 100 de lucrători, care câștigau între 450—850 lei lunar. Concedierile se făceau după bunul plac al antreprenorului, iar jandarmaria nu permitea organizarea muncitorimii²². La toate acestea se adăuga plata neregulată a salariilor, efectuată cu întârzieri de săptămîni și luni de zile. Organizația sindicală social-democrată, care cuprindea circa 80 de salariați, a hotărît să pornească la acțiune și la 27 martie 1923 muncitorii au declarat grevă. Ei n-au reluat lucrul decît la 5 aprilie, după ce li s-a promis că plata se va efectua integral, inclusiv pentru zilele de grevă, iar toți greviștii vor fi reprimiți la lucru²³.

Dar, la 2 mai, muncitorii au fost nevoiți să înceteze din nou munca, deoarece direcțiunea nu și-a ținut promisiunile. De data aceasta greva a durat mai multe săptămîni. În cursul tratativelor li s-a promis salariaților încă odată plata salariilor restante și a sporului de scumpete, respectarea contractului colectiv, drept care muncitorii au reluat din nou lucrul²⁴. În curînd, interesele lor au fost din nou neglijate. Deznădăjduiți, ei s-au adresat Tribunalului din Caransebeș, care le-a confirmat încă odată drepturile. Totuși, T. Codreanu nu a vrut să țină seamă nici de hotărîrea Tribunalului, iar pe muncitorii care protestau i-a amenințat cu arma, concediind imediat 25 dintre ei²⁵. După aceasta, patronul a continuat să concedieze tot mai mulți angajați, astfel încît pînă în martie 1924 n-au mai rămas decît 50 de lucrători²⁶.

Comuniștii au luat apărarea metalurgiștilor bănățeni în presă. Ziarul „Munkás”, organ al P.C.R., a publicat articole în care a demascât condițiile grele de muncă, prigoana cu care trebuiau să se deprindă muncitorii²⁷. Temîndu-se ca activitatea comuniștilor, a sindicatelor revoluționare unitare să nu ducă cumva la amplificarea luptei împotriva exploatării, Ministerul de Interne a dat dispoziție prefectului județului Caraș-Severin „să se ia măsurile cele mai energice pentru împiedicarea oricărei activități politice a P.C.R. și a sindicatelor unitare...”²⁸.

Cu toate acestea, influența Partidului Comunist și a Sindicatelor Unitare era în creștere, îndeosebi la Nădrag, unde, cu prilejul zilei de 1 Mai 1924, au fost răspîndite manifeste comuniste²⁹. Muncitorii din Nădrag erau foarte sensibili la propaganda desfășurată de sindicatele unitare și de comuniști. Ei au ținut să anunțe organul de presă al sindicatelor metalurgiste unitare că „am primit manifestul Consiliului General Unitar, ziarul »Ferarul« și manifestul comisiei regionale din Timișoara pentru 1 Mai, pe care le-am împărțit între muncitori și au fost foarte bine primite”³⁰.

Autoritățile locale din Nădrag aplicau măsuri restrictive severe. Ele au interzis organizarea adunării generale a sindicatului metalurgist social-democrat din Nădrag, deși acesta era recunoscut drept persoană juridică încă din anul 1921³¹. În pofida persecuțiilor autorităților, muncitorii de la Nădrag au continuat să lupte împotriva exploatării, împotriva atotputerniciei și abuzurilor patronatului. Ei au

²² *Metalurgistul*, IV, Nr. 2, 1 februarie 1923.

²³ *Idem*, Nr. 5, 1 mai 1923.

²⁴ *Uzinele Oțelul Roșu. Studiu monografic...*, p. 78.

²⁵ *Romániai Népszava*, XIV, Nr. 30, 22 iulie 1923.

²⁶ Arh. St. București, Fond U.G.I.R., Dos. Nr. 4/1924, f. 24.

²⁷ *Munkás* (București), I, 18 iulie 1923.

²⁸ D. Popescu, *op. cit.*, p. 175.

²⁹ *Metalurgistul*, V, Nr. 6, 1 iunie 1924.

³⁰ *Ferarul*, I, Nr. 5, 15 iunie 1924.

³¹ Arhivele Ministerului Sănătății București, Fond Ministerul Muncii și al Ocrotirilor Sociale (M.M.O.S.), Dos. Nr. 181/1924, f. 3—5.

denunțat contractul colectiv pe ziua de 1 mai 1924, întocmind un memoriu în vederea îmbunătățirii situației lor materiale³².

Tratatul între reprezentanții muncitorilor și cei ai patronilor au început la 22 mai 1924, sub auspiciile Inspectoratului Muncii din Timișoara. În cursul discuțiilor, reprezentanții salariaților au declarat că „nu pot accepta contractul vechi fără o modificare care să îmbunătățească starea muncitorului”. Pozițiile celor două părți în cursul tratativelor fiind ireductibile, atât reprezentanții Societății Industriale Fierului, cât și cei ai muncitorilor au acceptat principiul arbitrajului voluntar³³. Arbitrajul n-a admis mărirea salariilor muncitorești, iar noul contract colectiv a fost încheiat numai pînă la sfîrșitul anului 1924. Nemulțumiți, în toamna anului 1924 muncitorii au întocmit un nou memoriu, cerînd sporirea salariilor cu 40%, deoarece timp de 2 ani salariile lor n-au mai crescut de loc. În cursul noilor tratative, patronii s-au situat pe o poziție și mai dură. Ei nu numai că au refuzat mărirea salariilor, dar n-au mai acceptat nici măcar reînnoirea contractului colectiv și nici arbitrajul voluntar³⁴.

La începutul lunii ianuarie 1925 contractul colectiv a expirat, iar direcțiunea s-a menținut pe poziția de a nu mai încheia o altă convenție. Muncitorii organizați, al căror număr era de 873, la un număr de circa 1000 de salariați, și proveneau în special dintre lucrătorii stabili și calificați, au insistat pentru începerea tratativelor cu direcțiunea. Muncitorii zilieri, în majoritatea lor necalificați și neorganizați, în număr de circa 200, au hotărît însă să înceteze lucrul la 23 ianuarie³⁵. La grevă nu au participat decît 75 de lucrători organizați³⁶.

Pentru a preveni generalizarea grevei în întreaga uzină, direcțiunea a anunțat jandarmeria, care a intervenit îndată, arestînd cîțiva lucrători greviști și pe conducătorii organizației sindicale, Franz Particsek și Rudolf Drăgan. Greva a durat totuși pînă la 9 februarie³⁷. Deși muncitorii organizați au participat doar în mică măsură la această acțiune grevistă, autoritățile au trecut la persecutarea lor fățișă: comandamentul Corpului 1 de Armată nu a mai admis organizarea întrunirilor sindicale. În semn de protest, Uniunea Muncitorilor în Fier, Metal și Chimică a înaintat un memoriu Ministerului de Interne și celui de Război, aducînd la cunoștință abuzul de putere al jandarmeriei și al comandamentului militar.

Muncitorii nu s-au lăsat intimidați de persecuțiile autorităților și de lipsa de maleabilitate a patronilor. În aprilie 1925 ei au cerut din nou direcțiunii uzinei Nădrag modificarea unor prevederi ale contractului colectiv, îndeosebi mărirea salariilor. Direcțiunea societății T.N.C. a refuzat însă din nou orice concesiune, iar organele de opresiune au percheziționat biblioteca sindicatului metalurgist, cu care prilej „s-au confiscat broșuri și cărți revoluționare” și, sub acest pretext, au interzis ședințele comitetului sindical pe tot anul respectiv³⁸. De asemenea, Eugen Cioban, Ernest Anater și alți conducători ai organizației sindicale au fost arestați, supuși unor cercetări timp de mai mult de un an de zile, iar apoi condamnați la închisoare. Deși doi au fost ulterior achitați de către Curtea de Casa-

³² Arh. St. București, Fond U.D.R., Dos. Nr. 13/1921, f. 136.

³³ *Idem*, f. 139.

³⁴ *Metalurgistul*, V, Nr. 12, 1 decembrie 1924.

³⁵ A. Simion, Gh. Dumitrașcu, *Din luptele muncitorilor metalurgiști de la întreprinderile societății „Titan—Nădrag—Călan” împotriva exploatării capitaliste (1924—1929)*, în *AIP*, 1964, X, Nr. 6, p. 79.

³⁶ *Conflictele colective de muncă*, 1925, p. 52—53.

³⁷ *Metalurgistul*, VI, Nr. 3, 1 martie 1925.

³⁸ Arh. Min. Sănătății, Fond M.M.O.S., Dos. Nr. 181/1924, f. 17.

ție, E. Anater a fost închis³⁹. Cu toate acestea, conducerea sindicatelor din Nădrag a insistat pentru revizuirea contractului colectiv. Chestiunea a ajuns pînă la Comisia de arbitraj a Tribunalului din Lugoj, care în august 1925 a respins cererile de mărire a salariilor și a îndemnizației de chirie, a refuzat reglementarea condițiilor de desfășurare a muncii în acord⁴⁰.

Veșnicul argument al patronilor împotriva îndeplinirii dezideratelor muncitorimii era „starea nefavorabilă a afacerilor Societății Nădrag”. Or, această firmă încă în anul 1924 și-a cedat gestiunea societății Titan-Nădrag-Călan, care dispunea de mari resurse financiare. Nici muncitorii de la Ferdinand, Călan și Titan-Galați, care au trecut și ei sub patronatul familiei Ausschnitt, al băncii Chrissoveloni și al capitalului englez nu au avut de cîștigat de pe urma noii situații.

Condițiile de muncă de la uzina Ferdinand au rămas la fel de grele, protecția muncii și securitatea uzinei erau neglijate, din care cauză în anul 1925 un incendiu a distrus hala laminoarelor. Nu existau preocupări nici pentru starea sanitară a salariaților⁴¹. Revoltați de nepăsarea exploatatorilor, la 27 octombrie 1925 muncitorii de la laminoarele uzinelor Ferdinand au cerut mărirea salariilor, declarînd grevă. Patronii au refuzat însă satisfacerea revendicărilor muncitorești, iar după ce lucrătorii s-au adresat Inspectoratului Muncii din Timișoara, au refuzat să accepte și deschiderea procedurii de arbitraj. În schimb, autoritățile polițieneste și jandarmeria au intervenit prompt în apărarea patronilor, înfrîngînd rezistența muncitorimii⁴². Greva a reizbucnit însă în decembrie 1925. Drept răspuns, direcțiunea a hotărît să-i oblige pe muncitori să lucreze și duminica, pentru a recupera zilele de muncă pierdute. Rezistența solidară a masei muncitorești a împiedicat însă aplicarea acestei hotărîri⁴³.

Deși în anul 1925 muncitorii de la Călan nu au susținut conflicte de muncă, starea lor materială nu era cu mult mai bună, decît a confrăților lor din Nădrag, Ferdinand sau Galați. Presa muncitorească relatează că turnătorii și lăcătușii de la Călan prestau foarte multe ore suplimentare pentru a-și mări veniturile sărăcicioase⁴⁴. Aceste ore nici măcar nu erau plătite cu sporul de 50% care li s-ar fi cuvenit conform contractului colectiv⁴⁵.

Exploatarea minieră de la Teliuc aveau menirea de a extrage minereu de fier și aparțineau tot concernului T.N.C. Situația minerilor nu era favorabilă, deși aveau contracte colective destul de avantajoase. La 1 martie 1926 minerii de la Teliuc au cerut încheierea unei noi convenții colective, declanșînd în acest scop un conflict colectiv de muncă. În urma tratativelor duse prin Inspectoratul muncii din Arad, s-a ajuns la încheierea unui nou contract colectiv, valabil pe perioada 1 ianuarie—30 iunie 1926, prin care salariile au fost sporite cu 20%, timpul de muncă a fost fixat la 8 ore pe zi, urmînd ca orele suplimentare să fie plătite cu un spor de 50%. De asemenea, muncitorii primeau alimente cu preț redus, precum și alocații familiale⁴⁶.

Succesul minerilor de la Teliuc se datora în mare parte faptului că ei erau bine organizați: din cei 186 de muncitori, 120 aparțineau organizației sindicale so-

³⁹ *Romániai Népszava*, XVI, Nr. 21, 24 iunie 1925.

⁴⁰ D. Popescu, *op. cit.*, p. 176.

⁴¹ *Uzinele Oțelul Roșu. Studiu monografic...*, p. 78—79.

⁴² A. Simion, Gh. Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 82.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ *Romániai Népszava*, Nr. 35, 30 august 1925.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ *Conflictele colective de muncă*, 1926, p. 88—89.

cial-democrate. Autoritățile din Crișeni-Călan și din Nădrag nu tolerau însă activitatea sindicatelor. Pe această cale ei voiau să slăbească puterea organizată a muncitorimii pentru ca ulterior să-i determine să renunțe la contractul colectiv. Acest lucru le-a și reușit la Nădrag unde, începînd cu anul 1926, nu s-au mai încheiat convenții colective, ceea ce a dus la pierderea drepturilor cucerite de muncitori prin lupte grele⁴⁷. Dealtfel, odată cu mutarea turnătoriei la Călan, numărul muncitorilor ocupați la Nădrag a început să scadă.

La 1 martie 1926, Uniunea Muncitorilor în Fier, Metal și Chimică din România a adresat o plîngere Ministerului Muncii în care se arăta că „la Nădrag jandarmeria, iar la Crișeni autoritățile administrative, de mai bine de un an interzic orice ședință de comitet și întruniri de membri din motive necunoscute, împiedicînd astfel funcționarea legală a sindicatelor”⁴⁸. Ministerul Muncii s-a adresat autorităților administrative locale pentru a examina plîngerea sindicatelor metalurgiste. La 26 aprilie 1926 pretura plășii Hunedoara a răspuns printr-o adresă către Prefectura din Deva în care se arăta că muncitorii de la Călan „sînt membrii sindicatului socialist internațional roșu și astfel din punct de vedere al siguranței statului am pretins mai întîi autorizația Corpului VII Armată...”⁴⁹.

Autoritățile de la Călan nu tolerau nici o manifestare publică a muncitorimii. Demonstrația de 1 Mai a fost reprimată cu asprime. Din această cauză nemulțumirile muncitorimii generau tulburări. Ele au izbucnit fățiș atunci cînd 72 de muncitori au fost transferați de la Nădrag la Călan, odată cu mutarea secției de turnătorie la această uzină. Cu această ocazie direcțiunea uzinei a schimbat programul de lucru al muncitorilor în așa fel, încît le îngreuna în mare măsură munca. Muncitorii au cerut revizuirea programului de lucru. Deoarece direcțiunea a refuzat, la 30 iunie 1926 turnătorii de la Călan au declarat grevă⁵⁰. După cîteva zile au început tratativele între reprezentanții muncitorilor și cei ai direcțiunii, care s-au desfășurat în prezența inspectorului central din Arad al Ministerului Muncii, pînă cînd s-a ajuns la o soluție de compromis. La 6 iulie muncitorii au reluat lucrul. La această grevă au participat 313 muncitori din totalul efectivului: de 560 de salariați.

Fondul nemulțumirilor muncitorimii de la Călan persista însă și după grevă. De aceea, reprezentanții salariaților au început noi tratative cu direcțiunea, cerînd încheierea unei noi convenții colective care să prevadă sporirea salariilor cu 15%, plata îndoită a orelor suplimentare și concedii plătite⁵¹. Dar direcțiunea nu a admis dezideratele muncitorilor nici după îndelungate discuții, așa că acestora nu le-a rămas altă soluție decît să declare din nou grevă. La noul conflict au participat 547 de muncitori din totalul de 590 de salariați ai uzinei. Dintre aceștia 493 erau sindicaliști. Munca a fost întreruptă la 23 august 1926. Noua situație a forțat direcțiunea să ofere majorarea salariilor, dar în legătură cu concediile plătite nu voia să consimtă la nici o concesie⁵².

Tratativele conduse de Inspectoratul muncii din Arad, apoi de către judecătoria locală nu au avut astfel rezultat. În schimb, mecanismul aparatului represiv a intrat în curînd în funcțiune: în Călan a fost proclamată starea de ase-

⁴⁷ *Arbeiter Zeitung* (Timișoara), XXXIV, Nr. 66, 21 martie 1926.

⁴⁸ Arh. Min. Sănătății, Fond M.M.O.S., Dos. Nr. 181/1924, f. 12.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 16.

⁵⁰ Al. Horváth, *Monografia Uzinei Călan*, vol. II (1924—1948) [manuscris], p. 254—268.

⁵¹ *Conflictele colective de muncă*, 1926, p. 46—47.

⁵² *Arbeiter Zeitung*, Nr. 216, 24 septembrie 1926.

diu, ședințele comitetului sindical au fost oprite, dreptul de întrunire al muncitorilor suspendat⁵³. Represiunilor, muncitorii le-au opus solidaritatea lor neclintită. Patronii nu au reușit să recruteze spărgători de grevă⁵⁴. Muncitorii de la Ferdinand, pe care direcțiunea voia să-i trimită la lucru la Călan, s-au opus și ei, solidarizându-se cu greviștii⁵⁵. Dealtfel, presa muncitorească a publicat un apel către metalurgiștii din România și din străinătate, îndemnându-i să nu vină în căutare de lucru la Călan⁵⁶.

După o luptă de aproape o lună de zile, la 21 septembrie, greva a încetat. Perseverența și dârzenia muncitorilor și-au adus până la urmă roadele. Deși nu au obținut concedii plătite, direcțiunea a mărit salariile cu 8—18%, a acceptat principiul revizuirii periodice a acordurilor și a salariilor, augmentarea salariilor pentru munca depusă în zilele de sărbătoare, respectarea zilei de muncă de 8 ore⁵⁷. Minerii de la Teliuc au obținut și ei un nou spor de salar de 15%.

Mișcările revendicative, situația economică favorabilă au dus la creșterea salariilor nominale ale muncitorilor societății T.N.C. în primii ani de activitate. Au fost mărite în special salariile laminoriștilor, deoarece societatea era specializată în producția de laminate. Ca urmare, câștigul mediu anual al muncitorilor de la laminoarele societății a sporit de la 34.258 lei în 1925, la 43.140 lei în 1926, și la 48.783 lei în 1927⁵⁸. Luând în considerare și procesul de inflație ce caracteriza viața economică din acei ani, creșterile reale erau cu mult mai modeste⁵⁹.

Printre cei mai bine plătiți angajați ai societății erau cei de la Ferdinand. Câștigul mediu al unui laminorist de la această uzină era în 1926 de 5.875 lei pe lună, față de 3.595 lei, cât era media pe întreaga societate. Un oțelar primea 4.080 lei pe lună, în același an. În schimb, un muncitor necalificat era retribuit doar cu 2.290 lei lunar⁶⁰. Situația muncitorilor de la Ferdinand era destul de bună și din punctul de vedere al asigurărilor sociale. În anul 1927 majoritatea lor erau înscrși la fondul de pensii. În același an s-a hotărât construirea unui dispensar cu 16 paturi în localitate, în care scop autoritățile sanitare din Lugoj au investit 3.500.000 lei.

În schimb, condițiile de muncă erau foarte dificile la Ferdinand: muncitorii trebuiau să lucreze la o temperatură foarte înaltă câte 10 ore pe zi, dacă voiau să obțină câștiguri mai ridicate. În acest fel se puteau atinge câștiguri lunare de 10.000—12.000 lei, dar media lor era de numai 3.000 lei în anul 1927. Munca era foarte periculoasă: la 7 iulie 1927 a izbucnit un nou incendiu care a provocat mari pagube în secția de laminoare. Spre sfârșitul anului direcțiunea a început să concedieze o parte din salariații de la Ferdinand chiar în pragul iernii, ceea ce a creat multă nesiguranță printre muncitori⁶¹.

Concedierile au luat proporții și mai mari la Nădrag, în special după mutarea turnătoriei la Călan. Ca urmare, numărul muncitorilor a scăzut cu cca 200. Deși slăbită numeric, organizația sindicală social-democrată a rămas puternică și activă și în anii 1926—1927. În spiritul solidarității proletare, muncitorii din Nădrag au

⁵³ A. Simion, Gh. Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 84.

⁵⁴ A. Simion, *Mișcarea grevistă din industria metalurgică în anii 1923—1928*, în *ActaMN*, 1972, IX, p. 321—322.

⁵⁵ *Uzina Oțelul Roșu...*, p. 80.

⁵⁶ *Arbeiter Zeitung*, Nr. 213, 21 septembrie 1926.

⁵⁷ *Idem*, Nr. 225, 5 octombrie 1926; A. Simion, Gh. Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 84.

⁵⁸ P. V. Dimian, *Industria siderurgică de laminate în România 1924—1933*, Deva, 1935, p. 200.

⁵⁹ Bunta Péter, *Küzdelmes évek. 1921—1928*, Bukarest, 1981, p. 45—46.

⁶⁰ *Uzina Oțelul Roșu...*, p. 56.

⁶¹ *Arbeiter Zeitung*, XXXV, Nr. 239, 21 octombrie 1927.

acordat în anul 1926 sprijin material greviștilor de la Cluj și îndeosebi celor de la Reșița, cărora le-au trimis 50.000 de lei în timpul grevei generale a metalurgiștilor din acea localitate⁶².

Salariile muncitorilor de la Nădrag au fost în creștere pînă în anul 1927, datorită sistemului de retribuție introdus de noii patroni după anul 1924. Dar, pentru a obține venituri mai mari, muncitorii trebuiau să facă o adevărată risipă de forță de muncă. Direcțiunea a cerut în schimbul majorării salariilor renunțarea la contractul colectiv. După ce a obținut acest lucru, ea a trecut la micșorarea plăților, refuzînd totodată să îndeplinească obligațiile ce îi reveneau odinioară prin convenții⁶³. Din această cauză, comitetul sindical a hotărît să înmîneze un memoriu Direcției generale pentru a cere îmbunătățirea sistemului de salarizare⁶⁴.

În luna noiembrie 1927 au pornit din nou la luptă și muncitorii de la Călan. deși acțiunile din anul anterior le îmbunătățiseră în oarecare măsură situația. Astfel, ei beneficiau de sporuri de scumpete și de locuințe din partea întreprinderii⁶⁵. De asemenea, întreprinderea le acorda alimente și combustibil la prețul de cost⁶⁶. În schimb, în cadrul așa-numitei „raționalizări a muncii”, exploatarea muncitorimii era organizată prin cele mai moderne metode: lucrările de ansamblu erau împărțite pe operațiuni, în cele mai mărunte detalii, pentru ca lucrătorii, obținînd rutină, să mărească tot mai mult ritmul producției⁶⁷. Obosiți de pe urma acestui sistem de muncă, muncitorii continuau să pretindă acordarea unor concedii plătite, precum și respectarea zilei de muncă de 8 ore. Conflictul de muncă a izbucnit la Călan la 22 noiembrie 1927, cînd 727 de salariați din totalul de 762 au cerut, prin intermediul organizației sindicale, reinnoirea contractului colectiv și îmbunătățirea prevederilor lui⁶⁸.

Conflictul colectiv de la Călan s-a rezolvat prin tratative directe între reprezentanții salariaților și cei ai direcțiunii. Noul contract colectiv reinnoia principalele prevederi ale celui anterior, stipula însă cu mai multă precizie obligațiunea respectării zilei de muncă de 8 ore. De asemenea, s-au acordat sporuri de salarii de 5—15%, luîndu-se ca bază salariile din august 1926; în schimbul concediului de odihnă s-a mai acordat încă un procent de 3% asupra salariilor deja sporite. S-a mai hotărît împărțirea zilierilor în patru categorii de salarizare, plătite cu cîte 6—7,50—9 și 10 lei/oră⁶⁹. Noua convenție, valabilă în mod retroactiv de la 16 noiembrie 1927 pe timp nelimitat, cuprindea 727 de salariați, din care 254 erau muncitori calificați, 449 necalificați, 18 ucenici și 6 funcționari⁷⁰.

Cele mai energice acțiuni din cadrul societății T.N.C. au fost susținute în anul 1927 de către muncitorii de la Uzinele Titan din Galați care, conduși de comuniști și de sindicatele unitare, au înfrînt încercarea patronilor de a le reduce salariile⁷¹.

Tendințele stăpînilor societății T.N.C. de a scădea salariile muncitorilor se accentuează în anii 1928—1929, cînd primele semne prevestitoare ale crizei au

⁶² D. Popescu, *op. cit.*, p. 177—178.

⁶³ *Socialismul* (București), XXI, Nr. 43, 6 noiembrie 1927.

⁶⁴ *Metalurgistul*, VIII, Nr. 11, 1 noiembrie 1927.

⁶⁵ *Inspecția muncii*, 1927, p. 25, 34.

⁶⁶ Arh. St. Arad, Fond Inspectoratul Industrial Arad, Dos. Nr. 67/1924, anul 1927.

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ *Idem*, Fond Inspectoratul Regional al Muncii Arad, Dos. Nr. 1/1926, f. 3—4.

⁶⁹ *Conflictele colective de muncă*, 1927, p. 26—27.

⁷⁰ Arh. St. Arad, Fond Insp. Muncii Arad, Dos. Nr. 7, f. 2—3.

⁷¹ A. Simion, Gh. Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 84.

Început să periclitaze nivelul profiturilor. Urmărind să reducă retribuțiile, patronii au refuzat să mai încheie contracte colective cu salariații de la Nădrag și Ferdinand, intensificând munca la maximum în toate întreprinderile societății. Ca urmare, muncitorii și-au dat seama că apărarea intereselor lor, a cuceririlor obținute prin lupte grele, necesită coordonarea tot mai strânsă a acțiunilor revendicative.

Bazele organizatorice pentru desfășurarea coordonată a mișcării lucrătorilor de la concernul T.N.C. au fost puse la conferința sindicală de la Ferdinand din 29 ianuarie 1928, la care au participat, pe lângă circa 500 de lucrători din localitate, și delegații uzinelor Călan și Nădrag. În cadrul consfățuirii au luat cuvântul Fr. Augustin, din partea muncitorilor din Ferdinand, Valer Pascu și I. De-frauz de la Nădrag și I. Particsek de la Călan. Având în vedere importanța evenimentului, Victor Brătfălean a adus cu sine salutul și indicațiile Uniunii Muncitorilor Metalurgiști. Reprezentanții muncitorimii au descris situația deplorabilă a truditorilor din toate uzinele societății T.N.C.⁷² Consfățuirea a decis desfășurarea concertată a acțiunilor muncitorești, arătându-se că „e nevoie ca muncitorii acestor trei întreprinderi să se unească și să caute legătura și cu muncitorii uzinei Titan din Galați, pentru ca, toți împreună, să lupte pentru câștigarea de condițiuni de muncă mai bune“⁷³.

Primii care au pornit la acțiune pentru a transpune în viață hotărârile consfățuirii sindicale au fost muncitorii de la Nădrag. Organizația sindicală și cea socialistă din localitate au început o campanie energetică pentru a mobiliza salariații la acțiune împotriva reducerii salariilor⁷⁴. Pentru a preveni extinderea agitațiilor, la 11 februarie 1928, directorul uzinei a convocat angajații într-o adunare pentru a le comunica hotărârea de a nu acorda nici un spor de salarii. Această declarație, departe de a liniști spiritele, a dus la extinderea frământărilor în sinul masei muncitorești. Atunci, pentru a-i intimida pe lucrători, direcțiunea a trecut la concedieri, lăsând fără lucru 24 de muncitori⁷⁵.

Noile concedieri au agravat situația șomajului în localitatea Nădrag. Conducerea comunei, formată din social-democrați, a căutat să ușureze situația celor lipsiți de muncă, destinând în favoarea lor sume provenite din bugetul comunal. Totodată, primăria a hotărât să înainteze un protest energetic direcțiunii uzinelor, cerându-se „să înceteze concedierile muncitorilor care, din tată în fiu, lucrează în uzine și să nu mai primească muncitori străini, atâta timp cât mai sînt muncitori băștinași“⁷⁶.

Metalurgiștii de la Nădrag au continuat lupta pentru îngrădirea exploatarei capitaliste și în lunile următoare. În august ei au adresat un memoriu către direcțiunea uzinei prin care au cerut respectarea timpului de muncă de 8 ore și a sărbătorilor legale, precum și mărirea salariilor⁷⁷. Înrautățirea situației economice se repercuta în mod direct asupra condițiilor de muncă și de trai ale salariaților. Raportul comitetului sindical din Nădrag, prezentat în anul 1929, arăta că „situația economică grea în care s-au aflat anul trecut muncitorii nu a permis a ajunge

⁷² *Metalurgistul*, XIX, Nr. 3, 1 martie 1928.

⁷³ *Socialismul*, XXII, Nr. 7, 12 februarie 1928.

⁷⁴ Al. Horváth, *Monografia Uzinei Nădrag*, vol. II (1924—1948) [manuscris], p. 174.

⁷⁵ Arh. St. Caransebeș, Fond T.N.C., Dos. Nr. 8/1928, f. 19.

⁷⁶ *Socialismul*, XXII, Nr. 7, 12 februarie 1928.

⁷⁷ Arh. St. Caransebeș, Fond. T.N.C., Dos. Nr. 8/1928, f. 108.

mari rezultate pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă. Totuși, unde s-a putut, comitetul a reglementat condițiile de muncă după posibilitate⁷⁸.

Spre sfârșitul anului 1928 condițiile de muncă s-au deteriorat și la Călan. Din cauza lipsei de comenzi, numărul săptămânal al zilelor efectiv lucrate a scăzut la trei, ceea ce a diminuat în mare măsură cîștigurile muncitorilor⁷⁹. Măsurile de raționalizare a producției, care au continuat să se extindă în cadrul Uzinei Călan și în anul 1928⁸⁰, au fost și ele introduse fără a lua în considerare interesele muncitorimii. Inspectoratul Muncii din Arad ținea dealtfel să sublinieze că în raza lui de activitate „nu se întreprinde decît o slabă acțiune pentru obținerea simpatiei și înțelegerii muncitorilor cu privire la sistemele și mijloacele de muncă... Pe de altă parte, înfăptuirile nu țin seamă de starea materială, socială și culturală a lucrătorului”⁸¹.

Procesul de înrăutățire a condițiilor de muncă și salarizare a cuprins toate uzinele societății T.N.C. La fabrica „Titan” din Galați salariile erau în scădere, amenzile se înmulțeau, concedierile luau amploare. Deși aveau loc dese accidente, instrumentele sanitare lipseau totalmente din fabrică⁸². Raționalizarea capitalistă, șomajul parțial, reducerea fățișă a retribuției lucrătorilor au dus în 1928 la scăderea salariului mediu anual al angajaților societății T.N.C. cu 13,3% în comparație cu anul 1927⁸³.

Paralel cu apărarea intereselor economice, metalurgiștii au fost siliți să lupte în primul rînd pentru apărarea dreptului de organizare politică și sindicală, încălcat sistematic de autorități, îndeosebi la Călan⁸⁴. Luptele politice susținute de muncitorii de la Călan au dus la creșterea influenței partidelor și organizațiilor muncitorești în această localitate. Astfel, campania electorală susținută de Blocul Muncitoresc Țărănesc a trezit un puternic ecou în rîndul populației muncitoare din localitate. O contribuție de seamă la creșterea conștiinței politice a muncitorimii de la Călan a avut presa comunistă. În ciuda măsurilor represive, comuniștii au reușit să distribuie în județul Hunedoara exemplare din ziarul „Apărătorul proletar”⁸⁵. Muncitorimea din Călan a continuat să susțină și presa socialistă, subscriind la fondul presei muncitorești. La apelul social-democraților, spre sfârșitul anului 1928, muncitorii din Călan au depus o activitate susținută în cadrul campaniei electorale antilibérale.

Organizațiile Partidului Comunist Român care activau în centrele muncitorești din județul Caraș și-au intensificat și ele activitatea în timpul campaniei desfășurate de național-țărăniști împotriva liberalilor, intenționînd să convoace adunări populare în centrele muncitorești, pentru a expune revendicările social-economice ale proletariatului⁸⁶. Paralel cu aceasta, organizațiile social-democrate din Nădrag și Ferdinand au organizat întruniri electorale, în cursul cărora combăteau politica antipopulară a guvernului liberal⁸⁷.

⁷⁸ Arh. Min. Sănătății, Fond M.M.O.S., Dos. Nr. 181/1924, f. 29.

⁷⁹ Vas- és Fémmunkás (Cluj), IX, Nr. 10, 1 octombrie 1928.

⁸⁰ Arh. St. Arad, Fond Insp. Ind. Arad, Dos. Nr. 67/1924, anul 1928.

⁸¹ *Inspeția muncii*, 1928—1929, Vol. II, p. 12.

⁸² *Socialismul*, XXII, Nr. 26, 24 iunie 1928.

⁸³ P. V. Dimian, *op. cit.*, p. 200.

⁸⁴ *Romániai Népszava*, XVIII, Nr. 51, 16 decembrie 1928.

⁸⁵ Al. Horváth, *Monografia Uzinei Călan*, vol. II, p. 269.

⁸⁶ Cornel Gherga, *Forme ale luptei desfășurate de masele populare conduse de P.C.R. între anii 1924—1928 în județul Caraș-Severin*, în *Banatica*, 1971, I, p. 322.

⁸⁷ *Arbeiter Zeitung*, Nr. 270, 27 noiembrie 1928.

Instaurarea guvernării național-tărăniste nu a adus însă cu sine îmbunătățirea situației maselor populare. Deși prigoana împotriva organizațiilor muncitorești a fost pentru moment atenuată la nivel guvernamental, autoritățile locale continuau să pună tot felul de piedici în calea desfășurării normale a activității sindicale și politice. De fapt, venirea național-tărăniștilor la putere a însemnat o sensibilă consolidare a influenței politice a lui Max Ausschnitt, care avea strânse legături cu unii fruntași din acest partid. Era deci de așteptat ca el să se folosească de noua conjunctură politică pentru a declanșa o nouă serie de lovituri împotriva drepturilor muncitorimii, anulând și ultimul contract colectiv care mai ființa încă, cel de la uzinele Călan, astfel încât pentru anul 1929 se anunțau puternice ciocniri pe arena confruntărilor dintre muncă și capital.

În confruntarea ce era pe cale de a izbucni, conducătorii societății T.N.C. erau în mod incontestabil avantajați, deoarece ei nu făceau decât să transpună în practică hotărârile Uniunii Generale a Industriașilor din România care, în septembrie 1928, a hotărât să pornească ofensiva generală în întreaga țară cu scopul de a reduce salariile și a lichida cu totul sistemul contractelor colective. În acest fel, în afară de propria ei putere, de loc neglijabilă, era de așteptat ca societatea T.N.C. să beneficieze de sprijinul întregii burghezii românești.

În afară de aceasta, societatea T.N.C., strins legată de capitalul străin, era membră a Cartelului Industriei Metalurgice din Europa Centrală, care grupa puternicele firme din Austria, Cehoslovacia și Ungaria. Or, membrii acestui cartel au pornit în anii 1928—1929 o susținută acțiune de mărire a puterii lor de concurență, pe calea reducerii prețurilor la produsele pe care le puneau în vânzare. Aceasta era adevărata cauză a pierderilor financiare pe care turnătorii de la Călan le-a suferit în cursul anului, iar nu „mărirea exagerată a salariilor”, de care se prevalau patronii atunci când încercau să-și acopere deficitul pe calea reducerii cheltuielilor muncitorimii. Într-adevăr, după cum o mărturisise ancheta industrială din 1929, „uzina Călan a lucrat în pierdere din cauza concurenței dintre turnătorii. Prețurile de vânzare au fost atât de mici încât n-au acoperit dobânzi, impozite, amortizări”⁸⁸.

Cu toate acestea, cu sprijinul burgheziei autohtone și al monopolurilor internaționale, societatea T.N.C. se pregătea să arunce pe spinarea muncitorimii cheltuielile și greutățile provocate de concurență și de agravarea situației economice generale în anul 1929. Direcțiunea uzinelor Călan a pornit un atac direct și brutal împotriva intereselor muncitorimii încă din primele zile ale anului 1929, când, la 3 ianuarie, a denunțat contractul colectiv începând cu ziua de 1 februarie, intenționând să reducă salariile muncitorilor. În acest fel, din inițiativa patronilor, a început un puternic conflict de muncă la Călan, cu participarea a 564 de muncitori. Dintre aceștia 389 erau calificați, iar 175 necalificați⁸⁹. La 10 ianuarie au început tratativele, sub conducerea inspectorului muncii din Arad, în cursul cărora patronii au cerut reducerea salariilor cu 18—30%. Dimpotrivă, muncitorii au revendicat îmbunătățirea salariilor, 8 ore de muncă, concediu plătit, locuințe luminate și încălzite în mod gratuit și îmbunătățirea condițiilor de muncă din fabrică⁹⁰.

Deoarece direcțiunea a refuzat să ia în considerare doleanțele muncitorilor, tratativele au fost întrerupte. Adevăratele intenții ale patronilor au fost dezvăluite într-o adresă a conducătorilor uzinei Călan către Direcțiunea Generală a societății

⁸⁸ Arh. St. Arad, Fond. Insp. Ind. Arad, Dos. Nr. 67/1924, anul 1929.

⁸⁹ Idem, Fond Insp. Muncii Arad, Dos. Nr. 1/1926, f. 7—8.

⁹⁰ *Socialismul*, XXIII, Nr. 4, 20 ianuarie 1929.

T.N.C. în care se mărturisea că, „în funcție de rezultatul proximalor tratative, dacă nu vom ajunge nici de data aceasta la rezultat, contractul colectiv nu va mai fi prelungit”⁹¹. Deși cu prilejul noilor tratative de împăciuire care au urmat, muncitorimea de la Călan și-a redus pretențiile la minimum, delegații întreprinderii au respins toate propunerile muncitorilor, iar la 11 februarie 1929 au declarat lock-out.

Excluderea în masă a muncitorilor de la Călan a creat o situație deosebit de gravă, demonstrând că patronii erau decizi să uzeze de orice mijloace împotriva salariaților. Față de gestul inuman al direcțiunii, muncitorii au hotărât să recurgă și ei la arma proletară cea mai eficientă: la 12 februarie 1929 peste 500 de muncitori au declarat grevă⁹².

Din cauza patronilor, care voiau cu orice preț să-și impună punctul de vedere, greva s-a prelungit neobișnuit de mult, timp de 14 săptămâni. Pînă la urmă, ea s-a încheiat totuși prin biruința muncitorilor. Doi au fost factorii care au determinat această victorie a muncitorimii. În primul rînd, rezistența neclintită, hotărîrea de luptă nestrămutată, care au făcut să eșueze toate manevrele patronale. La 1 Mai 1929 — în toiul luptei — gazeta sindicală „Metalurgistul” a ținut să sublinieze că „nu este un lucru de toate zilele, nici chiar în istoria mișcărilor muncitorești — atît de colorată cu multele sale lupte — ca după o luptă de nouă săptămâni, cu un întreg cortegiu de suferințe, să se mai găsească undeva o muncitorime atît de neclintită, ca și cum sînt în prezent colegii noștri din Călan”⁹³.

În desfășurarea luptei greviste de la Călan, un rol deosebit de important au jucat femeile muncitoare care au constituit un puternic factor de coeziune, încurajînd neîncetat pe lucrătorii aflați în luptă. Aceeași gazetă a evidențiat faptul că „o inovație în mișcarea muncitorilor din țara aceasta, un caz fără precedent, este faptul că femeile proletare din Călan au știut să devină tovarășe de luptă gata de sacrificii în lupta asta... Ele însuflețesc și încurajează pe bărbații oboșiți, iar pe copiii flămînzi îi astîmpără... Femeile din Călan și-au gravat numele în istoria mișcării muncitorești din România”⁹⁴.

Un alt factor care a contribuit la biruința muncitorilor de la Călan a fost puternica solidaritate de clasă care s-a manifestat atît la nivelul localității, precum și al celorlalte întreprinderi aparținătoare de T.N.C., cît și la nivel național, asigurînd greviștilor un eficient sprijin material și moral din partea clasei muncitoare din România. Datorită spiritului de solidaritate al oamenilor muncii, încercările patronilor de a recruta spărgători de grevă din rîndul șomerilor de la Nădrag sau al țăranilor săraci din satele învecinate au suferit rînd pe rînd eșec⁹⁵.

La unitatea și coeziunea greviștilor pe plan local s-a adăugat sprijinul solidar al întregii muncitorimi române. Apelul Confederației Generale a Muncii, prin care proletariatul din întreaga țară era chemat să-i sprijine materialicește pe tovarășii de luptă de la Călan, a găsit un larg răspuns⁹⁶. Muncitorii de la Nădrag au subscris salariul lor pe o zi, stringînd suma de 21.000 lei, iar cei de la Ferdinand au donat 10.000 lei în favoarea greviștilor. Suma totală de care au beneficiat metalurgiștii

⁹¹ Arh. St. Caransebeș, Fond T.N.C., Dos. Nr. 1/1929, f. 1.

⁹² A. Simion, Gh. Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 85. Autorii descriu amănunțit desfășurarea grevei, astfel încît ne vom mărgini să subliniem principalele trăsături caracteristice și semnificația ei pentru dezvoltarea mișcării muncitorești din România.

⁹³ *Metalurgistul*, X, Nr. 5, 1 mai 1929.

⁹⁴ *Ibidem*.

⁹⁵ A. Simion, Gh. Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 86—87.

⁹⁶ *Socialismul*, Nr. 20, 10 mai 1929.

de la Călan din partea muncitorimii din țară s-a ridicat la peste 200.000 lei. Datorită acestui sprijin material puternic, greviștii au putut să reziste timp de peste trei luni de zile în fața mașinațiunilor și presiunilor patronale⁹⁷.

Prin urmare, patronii au fost siliți să reia tratativele, care au început în data de 22 aprilie la sediul Societății T.N.C. din București, în prezența lui M. Georgian, director general la Ministerul Muncii. La aceste tratative s-a hotărât ca lucrul să se reia la uzina Călan pe baza regulamentului de muncă aprobat și semnat de reprezentanții ambelor părți. Acordul încheiat la 22 aprilie consfințea înfrângerea principalei ținte a patronilor, aceea de a scădea salariile, stabilind „drept principiu că salariile vor fi minimal egale cu cele în vigoare până la data de 12 februarie 1929, când a încetat lucrul”⁹⁸.

Patronii nu doreau însă să transforme înțelegerea realizată la 22 aprilie 1929 într-un contract colectiv, nici să mărească salariile. Aceste chestiuni rămase în litigiu au fost soluționate de către Comisia de Arbitraj, convocată la București pentru data de 27 mai⁹⁹. Direcțiunea societății T.N.C. a suferit o nouă înfrângere, întrucât președintele comisiei a admis punctul de vedere al muncitorilor, conform căruia înțelegerea realizată trebuie să ia forma unui contract colectiv, care să prevadă mărirea salariilor zilierilor cu 7—12%. Noua convenție colectivă, valabilă între 21 mai 1929 — 30 aprilie 1930, mai prevedea respectarea strictă a zilei de muncă de 8 ore și a sărbătorilor legale, extinderea sistemului de plată în acord, protejarea muncii tinerilor între 14—18 ani. Un deosebit succes pentru lucrători a constituit adoptarea sistemului concediilor cu plată, prevedere pentru care până atunci lucrătorii de la Călan au luptat zadarnic timp de ani de zile¹⁰⁰.

Analiza conținutului acestei convenții, ca și a altora încheiate în aceeași perioadă, ca rezultat al luptei dirze a muncitorimii, evidențiază amploarea și complexitatea revendicărilor pe care salariații reușeau să le impună patronilor, atunci când acționau în mod solidar și organizat¹⁰¹.

Un alt document important, elaborat în comun de reprezentanții patronilor și cei ai muncitorilor, a fost regulamentul de muncă valabil pe aceeași perioadă. Regulamentul conținea cele mai importante clauze ale convenției colective și modalitățile lor de aplicare, precum și alte prevederi, cum ar fi plata adăugită a orelor suplimentare efectuate, reglementarea precisă a cazurilor când muncitorii puteau fi amendați, urmînd ca sumele strînse în acest fel să fie întrebuițate în scopuri social-educative¹⁰². În acest regulament patronii au reușit să introducă unele prevederi care îi favorizau. Urmări deosebit de grave pentru desfășurarea viitoarelor lupte revendicative putea avea articolul nr. 23 din regulament, care stipula că adunările și consfătuirile lucrătorilor în grupuri mari sau mai mici sînt cu totul interzise în incinta uzinei. În timpul repausului însă ele se puteau ține cu aprobarea prealabilă a direcțiunii uzinei¹⁰³.

În urma reglementării condițiilor de muncă și salarizare, muncitorii de la Călan au reluat lucrul la 21 mai 1929¹⁰⁴. Ziarul „Metalurgistul” considera că

⁹⁷ *Metalurgistul*, Nr. 6, 1 iunie 1929.

⁹⁸ Arh. St. Caransebeș, Fond T.N.C., Dos. Nr. 1/1929, f. 4.

⁹⁹ Idem, f. 12—14.

¹⁰⁰ *Convențiile colective de muncă*, 1929, p. 71—73.

¹⁰¹ Ilie Ceașescu, *P.C.R. — stegar al luptelor revoluționare din România 1929—1933*, București, 1971, p. 291—292.

¹⁰² Arh. St. București, Fond U.D.R., Dos. Nr. 13/1921, f. 286—289.

¹⁰³ Ibidem.

¹⁰⁴ A. Simion, Gh. Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 88.

„pentru rezistența lor eroică colegii noștri din Călan merită cea mai mare recunoștință, căci rezistența lor înseamnă biruință nu numai pentru ei, ci și pentru întreaga muncitorime organizată din România”¹⁰⁵.

Concomitent cu lupta eroică a metalurgiștilor de la Călan, confrății lor de la Nădrag și Ferdinand au desfășurat și ei numeroase acțiuni revendicative. Fiind însă mai puțin pregătiți pentru luptă, patronii au reușit să impună reducerea salariilor cu 20%, încă în luna ianuarie 1929¹⁰⁶. Paralel cu aceasta, acordurile au fost recalculat în defavoarea muncitorilor, în așa fel, încît intensitatea muncii creștea foarte mult. De exemplu, la uzinele Ferdinand, producția minimă obligatorie a unui laminorist pe timp de 8 ore a fost mărită de la 2750 kg. de tablă la 6000 de kg., deci cu peste 200%. La uzinele Nădrag s-a procedat în mod asemănător¹⁰⁷.

Metalurgiștii de la Nădrag și Ferdinand n-au putut fi însă împiedicați să lupte pentru drepturile lor vitale. La 25 ianuarie muncitorimea de la Nădrag a înfățișat Ministerului Muncii un memoriu, prin intermediul unei delegații, descriind toate nemulțumirile lor. Demersul muncitorilor n-a avut însă efect, deși reprezentanții ministerului au promis că vor verifica respectarea legislației muncii la uzinele din Nădrag. Drept represalii, conducerea uzinelor i-a concediat pe delegații muncitorilor care au plecat la București pentru înmînarea memoriului. Indignați, muncitorii de la Nădrag au ținut la sfîrșitul lunii februarie mai multe adunări de protest, hotărînd să se organizeze cu toții în sindicat.

La 3 martie a avut loc și adunarea sindicaliștilor de la Ferdinand, la care s-a hotărît intensificarea luptei revendicative, întărirea organizației sindicale și extinderea propagandei social-democrate. La această adunare a participat și reprezentantul grupei sindicale din Nădrag, ceea ce prefigura o nouă etapă în coordonarea luptelor muncitorești din cadrul întreprinderilor societății T.N.C.

Ancheta cerută în ianuarie a fost efectuată de către o delegație a Ministerului Muncii de-abia spre sfîrșitul lunii martie, dar și atunci în mod foarte superficial, refuzînd să examineze în mod serios problemele muncitorilor¹⁰⁸. În schimb, la cîteva zile după plecarea comisiei ministeriale, Max Ausschnitt s-a deplasat la Nădrag, unde, după ce i-a convocat pe lucrători, i-a bruscă pe conducătorii lor, declarînd încă odată că refuză să încheie contract colectiv.

Cu toate acestea, la 28 martie, reprezentanții muncitorimii Defranz Iosif, Tischler Francisc, Valer Carol, Radu Ion, Petrescu Petru și Pascu Valeriu au prezentat conducerii uzinelor un nou memoriu compus din 21 de puncte prin care au cerut respectarea strictă a timpului de muncă de opt ore, plata sporită a orelor suplimentare, revizuirea acordurilor, reprimirea muncitorilor concediați¹⁰⁹. În acel moment, muncitorii de la Nădrag erau temeinic organizați, grupa lor sindicală cuprinzînd 488 de membri, aproape două treimi din totalul salariaților din uzină¹¹⁰. De această dată însă lucrătorii erau hotărți să întreprindă acțiuni energice în sprijinul dolanțelor lor. Astfel, ei au organizat manifestații de stradă. Pe de altă parte, muncitorii se pregăteau să declanșeze, la nevoie, grevă¹¹¹.

¹⁰⁵ *Metalurgistul*, Nr. 6, 1 iunie 1929.

¹⁰⁶ *Socialismul*, Nr. 5, 27 ianuarie 1929.

¹⁰⁷ *Arbeiter Zeitung*, Nr. 47, 27 februarie 1929

¹⁰⁸ *Idem*, Nr. 90, 20 aprilie 1929.

¹⁰⁹ Arh. St. Caransebeș, Fond T.N.C., Dos. Nr. 8/1928, f. 20—23.

¹¹⁰ Al. Horváth, *Monografia Uzinei Nădrag*, vol. II, p. 180.

¹¹¹ Gh. Dumitrașcu, *Conflicte de muncă și greve ale muncitorilor societății Titan—Nădrag—Călan în perioada crizei economice din 1929—1933*, în *AIIC*, 1965, VIII, p. 278.

Concomitent cu aceasta, lucrătorii de la Ferdinand și-au exprimat și ei dorințele sub forma unui memoriu, pe care l-au înaintat forurilor conducătoare¹¹². La 21 aprilie adunarea populară organizată de social-democrații din Ferdinand a protestat împotriva autorităților locale și a jandarmeriei, care nu respectau legile țării, ci indicațiile patronilor, împiedicând activitatea organizațiilor muncitorești. Luînd cuvîntul, deputatul I. Pistiner a declarat că va înfățișa această problemă Ministerului de Interne¹¹³.

Toate acestea se întîmplau în timpul grevei de la Călan, astfel încît lucrurile amenințau să ia o întorsătură foarte gravă, dacă dezideratele juste ale muncitorilor continuau să fie nesocotite la nesfîrșit. Din acest motiv, în luna aprilie, Max Ausschnitt s-a deplasat la Nădrag pentru a reglementa principalele probleme. În cursul tratativelor purtate cu salariații, el a fost nevoit să facă importante concesii, satisfăcînd în mare parte cererile lucrătorilor, reprimînd la lucru pe cel concediați. Tot atunci el a efectuat schimbări și în conducerea uzinei, care îi provoca neîncetat pe angajați¹¹⁴. A refuzat însă în continuare să încheie contract colectiv.

La 7 mai 1929 Max Ausschnitt a publicat o declarație în ziarul socialist „Arbeiter Zeitung“, considerînd că muncitorii de la Nădrag „au toate motivele să fie mulțumiți“¹¹⁵. Dar muncitorii aveau cu totul altă părere, insistînd în continuare pentru încheierea contractului colectiv, ceea ce a determinat autoritățile locale să reprime acțiunile muncitorești, arestîndu-i pe conducătorii lor. Reprezentantul Ministerului Muncii voia chiar să închidă uzina, pînă la liniștirea stării de spirit a muncitorimii, căci mulți dintre ei nu mai voiau să se prezinte la lucru. Concomitent, ei au organizat acțiuni pentru sprijinirea tovarășilor lor de luptă de la Călan¹¹⁶.

La începutul lunii iunie 1929 reprezentanții muncitorilor de la Nădrag și Ferdinand au prezentat în vederea tratativelor un nou proiect de convenție colectivă, declarînd conflict de muncă¹¹⁷. Dar direcțiunea uzinei Nădrag, obținînd și sprijinul Inspectoratului Muncii din Timișoara, a refuzat să ia în considerare acțiunea muncitorilor și a pornit la contraatac, cerînd dizolvarea organizației sindicale locale sub pretextul că „are o direcțiune comunistă unitară“, după cum o demonstrează acțiunile organizate¹¹⁸. S-a ajuns pînă acolo, încît la Nădrag conducătorii uzinei le-au cerut muncitorilor să iscălească o declarație prin care renunțau să încheie contract colectiv, declarîndu-se mulțumiți cu vechile condiții de lucru. Cei care refuzau, erau retrogradați din posturile de muncitori calificați la cele de muncitori zilieri¹¹⁹.

Paralel cu aceasta, la Ferdinand, muncitorii organizați au fost concediați pe rînd, sau supuși unor puternice presiuni pentru a-i determina să părăsească sindicatul¹²⁰. Pînă la urmă, manevrele întreprinse pentru dizolvarea organizațiilor sindicale din Nădrag și Ferdinand nu au avut succes. La insistențele muncitorimii, Inspectoratul Muncii din Timișoara a fost nevoit să fixeze termen de tratative

¹¹² *Idem*, p. 279.

¹¹³ *Arbeiter Zeitung*, Nr. 94, 26 aprilie 1929.

¹¹⁴ Arh. St. Caransebeș, Fond T.N.C., Dos. Nr. 8/1928, f. 43.

¹¹⁵ *Arbeiter Zeitung*, Nr. 102, 7 mai 1929.

¹¹⁶ *Metalurgistul*, Nr. 6, 1 iunie 1929.

¹¹⁷ Arh. St. Caransebeș, Fond T.N.C., Dos. Nr. 8/1928, f. 30.

¹¹⁸ Al. Horváth, *Monografia Uzinei Nădrag*, vol. II, p. 182.

¹¹⁹ *Arbeiter Zeitung*, Nr. 138, 21 iunie 1929.

¹²⁰ *Idem*, Nr. 124, 5 iunie 1929.

pentru reglementarea conflictului de muncă de la Ferdinand. În sprijinul revendicărilor lor, la 22 iunie metalurgiștii de la Ferdinand au declarat grevă. Reacția patronilor și a autorităților locale s-a manifestat printr-un val de arestări și de concedieri¹²¹.

Până la urmă, la 22 iulie 1929, direcțiunea generală a T.N.C., la intervenția organizației sindicale, a fost nevoită să-i reprimească la lucru pe muncitorii concediați. A doua zi, la 23 iulie 1929, sindicatul metalurgist din Nădrag și-a reînnoit acțiunile revendicative, înaintînd un nou memoriu către Ministerul Muncii în vederea îmbunătățirii condițiilor de muncă și salarizare și încheierii unui contract colectiv¹²². Ei au acționat și de această dată în mod sincronizat cu colegii lor de la Ferdinand, care, în aceeași lună, au înminat Ministerului o listă de revendicări cu conținut asemănător, anexînd un proiect de contract colectiv, precum și tabelele de salarizare propuse de muncitori¹²³.

Datorită stării de spirit agitate a muncitorimii din Nădrag, luptele greviste de la Lupeni au avut un puternic ecou. Metalurgiștii au început să se pregătească de grevă, astfel încît poliția locală a fost mult întărită¹²⁴. În vara anului 1929 puterea numerică a organizației sindicale de la Nădrag a atins punctul maxim, cuprinzînd 600 de membri, aproape toți lucrătorii uzinei.

Spre sfîrșitul anului, amplasarea luptelor revendicative susținute de lucrătorii de la T.N.C. a scăzut, paralel cu slăbirea organizațiilor sindicale, al căror număr de membri a ajuns la 200 la Călan, 18 la Ferdinand și 250 la Nădrag. Luptele dîrze desfășurate de metalurgiștii de la uzinele societății T.N.C. în anul 1929, chiar dacă nu au adus cîștiguri deosebite muncitorilor, au reușit să stăvilească ofensiva patronilor. Aceștia n-au reușit să scadă salariile decît cu cca 2% în cursul anului¹²⁵, ceea ce, avînd în vedere stabilizarea prețurilor în acel an, nu a dus la pierderi prea mari. Organizația sindicală din Nădrag considera că principala cauză pentru care nu a reușit să îmbunătățească starea materială a membrilor săi în cursul anului 1929 a fost situația economică nefavorabilă¹²⁶.

LUDOVIC BATHORY

WORKERS IN THE ENTERPRISES OF THE „TITAN—NĂDRAG—CĂLAN WORKS LTD.“ STRUGGLING FOR THEIR POLITICAL RIGHTS AND THE IMPROVEMENT OF THEIR SOCIAL AND ECONOMIC CONDITION (1919—1940) (I)

(Abstract)

In the ample movements following World War I metallurgists in the Nădrag, Călan, Ferdinand works secured the right to organize in trade-unions and the improvement of their social and economic condition as a result of the introduction

¹²¹ *Ibidem*; Arh. St. Caransebeș, Fond T.N.C., Dos. Nr. 8/1928, f. 75.

¹²² Dan Popescu, *op. cit.*, p. 178.

¹²³ *Uzinele Oțelul Roșu* . . . , p. 80—81.

¹²⁴ Gh. Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 281.

¹²⁵ P. V. Dimian, *op. cit.*, p. 200.

¹²⁶ Arh. Min. Sănătății, Fond M.M.O.S., Dos. Nr. 181/1924, f. 37.

of the collective labour contracts, of the eight-hour work day, and of better provisioning. However, local authorities tried to brake the activity of the trade-union organizations that were influenced by the social-democrats. The creation of the communist organizations beginning with 1922 stimulated the fighting spirit among the workers.

Until 1924 these works belonged to companies with Austrian and Hungarian capital. In 1924 the Ausschnitt family, owner of the „Titan“ plants in Galați, assembled all these works under the „Titan—Nădrag—Călan Works Ltd.“ with the participation of British capital, too. Due to the favourable economic situation before 1927, the workers' wages wen up. In exchange, the owners tried to abolish the system of collective labour contract and hamper the activity of the trade-unions. The workers protested against these attempts in a series of strikes between 1928—1929. The most important of them was the one that took place in Călan, in 1929; it lasted for more than three months and the victory was on the side of the workers. By the end of 1929, in a worsened economic situation, many workers were dismissed, thus aggravating unemployment.